

آثار
بنگاه ترجمه و نشر کتاب

۳۳۳

مجموعه ییلین شناس

۴۷

بنگاه ترجمه و نشر کتاب

مجموعه ایران شناسی
زیر نظر احسان یارشاطر
شماره ۴۷

تحقیقاتی
درباره ساسانیان

تألیف
کنستانتین اینومسترافسف

ترجمه
کاظم کاظم زاده

بنگاه ترجمه و نشر کتاب

تهران ۱۳۵۱

منظور از انتشار مجموعهٔ ایران‌شناسی اینست که آثار برگزیده‌ای که بزبانی غیر از زبان فارسی در بارهٔ ایران و ایرانیان نوشته شده در دسترس فارسی‌زبانان قرار گیرد.

این مجموعه گذشته از آثار خاورشناسان، شامل سفرنامهٔ سیاحانی که اثری سودمند دربارهٔ ایران بجا گذاشته‌اند و همچنین آثار مورخان و نویسندگانی که گوشه‌ای از احوال مردم این کشور را باز نموده‌اند خواهد بود.

امید میرود که انتشار اینگونه آثار، استفاده از تحقیقات ایران‌شناسان را آسانتر کند و موجب توسعهٔ آشنائی با تاریخ و فرهنگ و هنر و ادبیات ایران و سرگذشت بزرگان آن گردد. ۱. ی.

فهرست مندرجات

۱	۱- مقدمه مترجم
۳	۲- پیشگفتار مؤلف و فهرست اختصارات.
۷	۳- مقاله اول - سنت ادب فارسی در قرن های اول اسلام
۴۸	۴- مقاله دوم - فنون جنگی ساسانیان.
۸۸	۵- مقاله سوم - عید بهار ساسانی.
	۶- مقاله چهارم - عادات ایرانیان ساکن کرانه دریای خزر
۱۱۵	در قرن دهم.
۱۴۱	۷- تعلیقات.
۲۰۱	۸- فهرست اعلام.

مقدمه مترجم

کتابی که ترجمه آن از نظر خواننده گرامی میگذرد اثر «کنستانتین اینو-سترانسف» مورخ و خاورشناس روسی است که چندی استاد دانشگاه و عضو انجمن باستان شناسی پترسبورگ (لنینگراد کنونی) بوده، این دانشمند به تاریخ کشورهای خاورزمین عموماً و فرهنگ ایران در عصر ساسانیان خصوصاً علاقه فراوان داشته و در باره دوره های گوناگون تاریخ باستانی ملل آسیای میانه و روابط عرب و ایران تتبعات و پژوهشهای گرانبهای نموده است.

کتاب مطالعاتی درباره ساسانیان از آثار برجسته این دانشمند است و آنچه بر قدر و ارزش این اثر می افزاید همانا مآخذ و مدارك بیشماری است که مؤلف در دسترس داشته و آن را با دقتی هر چه تمام تر مورد تفسیر و موشکافی و تجزیه و تطبیق قرار داده است.

از آثار دیگر دانشمند نامبرده کتابی است تحت عنوان: «موادی از مآخذ عرب درباره تاریخ فرهنگ ایران در عصر ساسانیان» که در همین کتاب در چند مورد به آن ارجاع شده است.

تولد اینوسترانسف در سال ۱۸۷۶ میلادی و وفات او بسال ۱۹۴۱ بوده است.

چون یادداشت مربوط به‌ماخذ و مدارکی که مورد استفادهٔ مؤلف قرار گرفته و در پای صفحات کتاب ذکر شده فوق‌العاده زیاد و غالباً بسیار مشروح و مفصل است، بطوریکه تقریباً با نصف خود کتاب برابری میکند، چنین بنظر رسید که بهتر باشد یادداشت‌های مذکور بجای پای صفحات در آخر کتاب بعنوان ضمیمه پیوست شود.

پیشگفتار

مقالاتی که در این کتاب درباره تاریخ فرهنگ ایران گردآمده در دوره‌های مختلف در نشریه‌های گوناگون علمی بوسیله نگارنده چاپ شده است. مقاله نخستین در مجلد هشتم نشریه شعبه تاریخ و زبان‌شناسی فرهنگستان امپراطوری علوم بشماره ۱۳ و مقاله دوم در مجلد هفتم نشریه شعبه شرق انجمن باستان‌شناسی امپراطوری روسیه (به مجلد ۱۴ نیز مراجعه شود) و مقاله سوم در مجلد شانزدهم همان نشریه و مقاله چهارم در مجله «ژیوایا استارینا» سال ۱۹۰۹ طبع دوم به چاپ رسیده است. این مقالات، چه از نظر پژوهش در اطراف پدیده و چه از نظر روش، بستگی نزدیک به یکدیگر دارد، باین معنی که تمام مقالات نامبرده از طرفی مربوط به عصر معین و پدیده‌های مشخص در تاریخ ایران بوده و از طرف دیگر بوسیله یک نظریه علمی عمومی که نظریه تماس فرهنگی است و غالباً بصورت میراث فرهنگی نمایان میشود به یکدیگر پیوسته است، گذشته از این، موضوع مقالات نه تنها تحقیق در اطراف فرهنگ ایران در دوره ساسانیان (در قرن‌های سوم و چهارم میلادی) است بلکه تحقیق درباره اقسام گوناگون نفوذ این فرهنگ در دوره اسلام است.

بنابر این، مقالات مذکور در فوق بایک اصلی که در علوم کنونی راجع به اسلام

و فرهنگ آن وجود دارد مرتبط است و آن اصل این است که نفوذ فرهنگ دوره ایران قبل از اسلام در بسط و توسعه فرهنگ اسلام اگر مقام اول را حائز نبوده دارای اهمیت فراوان بوده است. ضمناً این مقالات برای مورخان ایران باستان، و بهمان اندازه بلکه بیشتر برای مورخان اسلامی مشرق در نظر گرفته شده است.

مقاله نخستین بیشتر جنبه کلی دارد و از سنت ادبی ایران در قرنهای اول اسلام بحث میکند و بر مدارک تاریخی ادبی استوار است. مقدمه این مقاله که میتوان آن را مقدمه‌ای برای سایر مقاله‌ها دانست تاریخ ایران را در دوره ساسانیان توصیف میکند و باستثنای چند موضوع که هنوز مورد مطالعه قرار نگرفته تبعیت از نظری مینماید که در علم تاریخ کنونی در خصوص تشکیلات داخلی دولت ساسانی به ثبوت رسیده و مورد قبول واقع شده است.

در توصیف محیط سنت ادبی و در تکمیل پژوهش‌های محققین گذشته گوید: زیهر^۱ - و بعد از او براون^۲ - که بیشتر عناصر ایرانی را در خود اسلام مورد مطالعه قرار داده‌اند، در این مقاله بطور عمده از نفوذ محیط پارسی در فرهنگ اسلام که از دیانت جداست بحث خواهد شد. چون تأثیر سنت ادبی و علمی، تاریخی و رزمی، و داستانی طی تحقیقات قبلی شرح داده شده است مندرجات این مقاله از این بیحد بطور کلی مربوط به سنت ادبی و معنوی خواهد بود. برخلاف عقیده‌ای که در دوائر علمی شیوع دارد ولی باندازه کافی به ثبوت نرسیده و شعر بر مزیت تأثیر یونان در ترویج اصول معنوی اسلام میباشد، ما در اینجا تفوق تأثیر اخلاق پارسی را خاطر نشان خواهیم ساخت و این نظریه را که از چند لحاظ تأیید میشود طرح میکنیم و متذکر میگردیم که مطالعه اصول معنوی اسلام توأم با مطالعه اصول دینی و عرفانی آن برای اسلام شناسی دارای کمال اهمیت است.

مقاله دوم در تاریخ آداب و رسوم زندگی است بخصوص آن قسمت از تاریخ که

به نام «دوره‌های رزمی باستانی» مشهور است. اساس این مقاله ترجمه عربی متون فارسی دوره ساسانی یعنی قطعاتی از آئین نامک است که یکی از مهم‌ترین منابع تاریخ ایران در دوره ساسانیان بشمار میرود. موثق بودن اطلاعات مندرج در این قطعات در نتیجه بررسی‌هایی که ما بجا آورده‌ایم ثابت می‌شود؛ زیرا علاوه بر یک رشته مدارک مسلم مربوط به تاریخ فرهنگ، آثاری نیز از ادبیات غیر مذهبی فارسی میانه که بمیزان بسیار محدودی در نسخه‌های اصلی پهلوی باقی مانده است در قطعه‌های نامبرده وجود دارد.

مقاله سوم مربوط به نژادشناسی است. پایه این مقاله متنی عربی است، که نقل و یا احتمالاً، ترجمه اثری فارسی از دوره ساسانی است. در این متن مراسم برگزاری جشن آغاز بهار در ایران ساسانی شرح داده شده است، جشنی که بطور کلی یکی از مهم‌ترین اعیاد در زندگی ملی همه بشر است.

مقاله چهارم نیز مربوط به نژادشناسی است. بادر نظر گرفتن توصیفی که مقدسی، جغرافی‌دان عرب، از آداب و رسوم اهالی کناره دریای خزر در قرن دهم نموده است. ما با اصل تماس فرهنگی که در این مورد بصورت میراث فرهنگی ظاهر شده است برخورد می‌کنیم؛ مضمون وصف مذکور بطور عمده آداب عروسی و مراسم مربوط به زناشویی است که همچنین در زندگی ملی مقام بسیار مهمی را واجداست.

برای اینکه علاقمندان بتوانند هر یک از مقاله‌ها را جداگانه مطالعه نمایند ما در بعضی اشاره‌هایی که به چاپ‌ها و بررسی‌های قبلی شده اختصار بکار نبردیم. فهرستی که به کتاب پیوست شده است گرچه شامل همه نامها و اعلام نیست معیناً به خواننده کمک خواهد کرد که با قسمت‌های مهمی از آن آشنا شود.

برای دانشمندان اروپایی که به دوره ساسانی علاقمند هستند مناسب دیدیم فهرست کامل کتاب خود را بزبان فرانسه ضمیمه نمایم. نام برخی از نشریات و مجلات که بطور اختصار ذکر شده است از این قرار است:

فهرست اختصارات

BGA	Bibliotheca geographorum arabicorum editip M. J. de Goeje, Lugundi Batavorum, 1870 - 1894 (Pars tertio, editio secunda, 1906
GIPH	Grundriss der Isanischen Philologie.
GSAI	Giorale della Societa Asiatica Italiana.
JA	Jourrnal Asiatique.
JBBRAS	Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society.
JRAS	Jouranl of the Royal Asiatic Society.
RHR	Revue de l'histore des religions.
SBWA	Sitzungberichte der Wierer Academie der Wissenschaftrer.
SDA	Supplement aux dictionnaires arabes, par R. Qozy, 1 - 11, Leyde, 1881.
WZKM	Wiener Zeitschrift fur die Kurde des Morganlandes.
ZDMG	Zeitschrift der Deutschen Morgenlendischen Gesellsehaft.
JMNP	مجله وزارت فرهنگ روسیه
ZBO	یادداشت های شعبه شرق انجمن باستانشناسی روسیه
FIHSIST	الفهرست . Kitab al - Fihrist mit Anmer - Kungen herausgegeben Von G. Flugel, 1 - 11, Leipzig, 1891 - 1872
HAJI KHALIFA	حاجی خلیفه - Lexicon bibliographicum et encyclopaedicum a Haji Kdalifa compositum, editid, latine Vertit et commenta - rio indicibusque instruxit G. Flugel 1 - VII, Leipzig - Londnm, 1835 - 1858.

[فهرست کتاب بفراanse که مؤلف در فوق بآن اشاره نموده است ترجمه کامل فهرستی است که در آغاز هر مقاله بزبان روسی آمده و چون بفارسی ترجمه شده است درج متن فرانسه و یا ترجمه آن زاید بنظر رسید: مترجم]